

Jaarverslag VLG 2007

Activiteiten

Voorjaarsvergadering Geo-informatiesystemen, kaarten en plattelandsgeschiedenis, 20 april 2007

De studiemiddag werd bezocht door zo'n zestig mensen. Anton Schuurman, Agrarische Geschiedenis, opende met een verhaal waarin hij inging op het gebruik van kaarten in de sociale wetenschappen. Met name de sociale geografie noemde hij daarbij, maar natuurlijk ook de historisch demografie, rurale sociologie, volkskunde, dialectologie (en daarbuiten de biologie). In de geschiedenis is in het laatste kwart van de twintigste eeuw niet veel gebruik gemaakt van thematische kaarten. Door het belang dat we tegenwoordig toekennen aan de ruimte en door de beschikbaarheid van gemakkelijke software is dat aan het veranderen. Daarna ging hij in op wat je kunt doen in termen van beschrijven, analyseren, toegankelijk maken. Hij waarschuwde ervoor je door de plaatjes niet te laten verleiden en aan bronnenkritiek te blijven doen.

Hierna sprak Merijn Knibbe van het Van Hall Instituut. Hij liet aan de hand van enkele voorbeelden de mogelijkheden van het Friese GIS zien, en pleitte voor de nationale voortzetting ervan. Het kadaster is volgens hem een ideaal, vlakdekkende en betrouwbare bron. Frank Suurenbroek (recent gepromoveerd aan de VU) vertelde vervolgens zijn ervaring met GIS. Het maken van gevectoriseerde kaarten is een behoorlijk werk, dus hij beaamde dat het gunstig zou zijn als er een nationaal gevectoriseerd bestand van het kadaster kwam. Het was echter wel de moeite waard omdat het de enige mogelijkheid was om gegevens aan specifieke ruimte te koppelen, in plaats van aan losse archiefnummers. Hij had ook een kaart van rond 1900 gemaakt. Dat was veel moeilijker geweest omdat er niet altijd nieuwe opmetingen waren gedaan. Dankzij GIS was hij goed in staat geweest om te analyseren hoe het grondgebruik aan de randen van Haarlem was geëvolueerd en wie en wat daarbij een rol hadden gespeeld. (Ten Westen van Haarlem bleken bijvoorbeeld Amsterdammers en de landbouw een grote rol te spelen.)

Na de pauze sprak Henk Kramer van het Centrum voor Geo-informatie. Hij liet zien hoe via *remote-sensing* techniek de kaarten van rond 1900 waren gebruikt om ze te digitaliseren en te vectoriseren. Hierdoor is het mogelijk geworden om voor Nederland het grondgebruik te analyseren vanaf 1900 en te identificeren welke gebieden veel en welke weinig veranderingen hebben ondergaan. Omdat er ook dergelijke kaarten beschikbaar zijn voor 1960 en 1990 is ook na te gaan in welke periodes welke gebieden en welke grondsoorten sterk veranderden.

De laatste spreker was Hans Renes. Hij wilde twee dingen duidelijk maken. Ten eerste dat GIS de sociaal-politieke toegang tot kartografische informatie verder ongelijk maakt, en ten tweede dat het nog moeilijker wordt om de eindresultaten te herleiden naar de basisgegevens. Hij lichtte deze twee problemen met vele voorbeelden toe.

Hierna vond er nog een boeiende algemene discussie plaats over nut en onnut van GIS-gebruik in historisch onderzoek. Benadrukt werd dat we GIS als een hulpmiddel moeten blijven zien, dat we kritisch op de kaarten en de bestanden moeten blijven, maar dat GIS een fantastische kans biedt de ruimtelijke dimensie van geschiedenis bij het analyseren van het historisch proces te betrekken, dat het juist voor de plattelands- en agrarische geschiedenis belangrijk is en dat dit ongetwijfeld een herziening van het geschiedbeeld zal opleveren.

Zoals inmiddels gebruikelijk werd de studiemiddag afgesloten met een geanimeerde borrel.

Najaarsexcursie

Nadat de VLG studiedagen en excursies in de afgelopen jaren vooral in het teken hebben gestaan van de meer recente perioden, hebben we ons in de najaarexcursie van 2007 juist gericht op de vroegste perioden van onze landbouwgeschiedenis: de prehistorie, de protohistorie en de Middeleeuwen. Theo Spek nam ons op 19 oktober 2007 mee naar het Nationaal Landschap Drentsche Aa en liet ons op diverse locaties kennismaken met de nieuwste wetenschappelijke inzichten over de Drentse landbouw in die perioden.

Op het station Assen stond de bus op ons te wachten. Na een korte rit, bezochten we als eerste een prehistorisch akkersysteem op het Balloërveld. Spek legde uit hoe we de akkers ook nu nog konden zien in het landschap, alsmede hoe het heeft gefunctioneerd. De landbouw op de *Celtic fields* in Drenthe was van ca 1100 - ca 300 v. Chr zeer extensief. Vervolgens trad een fase van veel intensievere grondbewerking en bemesting in (300 v. Chr – 200 na Chr.), waarbij vanaf de jaartelling rogge het hoofdgewas was. Toen pas ontstonden ook de randwallen. Een boring liet verschillende grondlagen zien. Er was ook een gesprek met de schaapherder die uitlegde hoe hij zijn beesten weidde, hoe hij nieuwe dingen uitprobeerde, zich liet inspireren door oude kennis (zo liep er een geit mee – zou goed zijn tegen ziektes), maar ook met welke problemen hij te kampen had, zowel technisch als financieel, als ook door ziekte bij de schapen.

Van hier gingen we naar de oudste boerderij van Nederland in Anderen, waar we gastvrij ontvangen werden door de boer en waar we een toelichting kregen van een medewerker van het Drents Plateau. We kregen er niet alleen wat te horen over het verleden van de boerderij, maar ook over de problematiek van het huidige boeren. Jammer genoeg konden we vanwege de grootte van de groep niet de gebinten zien op basis waarvan de claim berustte dat dit een zeer oude boerderij (ca 1375 AD) zou moeten zijn.

Van Anderen gingen we naar café Hofsteenge in Grolloo. Daar kregen we een goede lunch. Na de lunch gaf Spek met behulp van een powerpoint een schitterend overzicht van de landschaps- en landbouwgeschiedenis van Drenthe vanaf de pre-historie tot ca 1650. Enerzijds werd duidelijk hoe weinig mensen hier in de pre-historie woonden en onder wat voor primitieve omstandigheden men moest proberen in leven te blijven, anderzijds was er weliswaar geen lineair vooruitgangsproces, maar wel een demonstratie van voortdurende creativiteit. Speks verhaal gaf ook aanleiding tot een geanimeerde discussie.

Tenslotte reden we met de bus door het Drentse landschap - voorzover dat ging, onze chauffeur was enigszins voorzichtig, terwijl Spek met een vroeg twintigste eeuwse kaart op zijn schoot, haar dirigeerde. Met deskundig commentaar liet hij zijn toehoorders nogmaals zien wat hij 's-middags verteld had, maar aarzelde niet om ook meer recente landschappelijke ingrepen te verklaren (boomrijen om het verschil tussen woeste grond en de es aan te geven) en te wijzen op de plek van de elektriciteitshuisjes op de gemeenschapsgrond van de brinken. Voor we bij het station kwamen kregen we nog een afsluitend betoog.

We mogen ons gelukkig prijzen dat we door zo'n bevrogen en deskundige organisator zijn meegenomen. Voor mensen die zich afvragen hoe zit het ook al weer, moeten we echt verwijzen naar zijn tweedelig proefschrift: *Het Drentse esdorpenlandschap : een historisch-geografische studie*. Een luid applaus van een volle bus bedankte Spek.

Boekverkoop

In 2007 heeft de Vereniging 20 exemplaren van *Boer en Burger* gekregen in ruil voor een subsidie van deze uitgave. Het boek is te koop voor 35 euro voor leden en voor 50 euro voor leden van het KLV. In beide gevallen exclusief verzendkosten; of af te

halen bij de leerstoelgroep Agrarische Geschiedenis, Hollandseweg 1, k.3053. In de boekhandel kost het 64,50 euro.

Uit de boekenvoorraad van de vereniging zijn er in 2007 in het totaal 63 verkocht voor een bedrag van 317.50 euro.

Site (www.rhi.wur.nl/nl/vlg)

Deze is gewoon bijgehouden met verenigingsnieuws. Van de laatste excursie zijn wederom foto's op het net geplaatst (met dank aan Remco Visschers en Marianne Bos)

Bestuur

In 2007 is het bestuur twee maal bijeen geweest in Wageningen, 15 februari en 31 augustus. De aandacht van het bestuur is vooral uitgegaan naar het organiseren van de voor- en najaarsbijeenkomsten. Het bestuur heeft ook intensief gesproken over nieuwe plannen en werving. Het bestuur beraadt zich eveneens op de mogelijkheden geld aan te wenden voor nieuwe publicaties en reclame, en, bijvoorbeeld, kortingsacties voor studentleden.

Veel tijd is er gestopt in het definitief op orde brengen van de ledenadministratie en de financiële administratie. Deze zijn nu samengevoegd. Een speciaal woord van dank geldt hier Aicha el Makoui, secretaresse van de leerstoelgroep Agrarische Geschiedenis. Het aantal leden dat ons het e-mail adres gestuurd heeft, is nog steeds erg beperkt. Het zou handig zijn als dit toe zou nemen.

De Vereniging telde per 31 december 2007 318 leden. In 2006 zijn 14 leden afgemeld, en 8 leden aangemeld.

De samenstelling van het bestuur per 31 december 2007 is:

Prof. dr Pim Kooij, voorzitter
dr Anton Schuurman, secretaris
prof. dr. ir. Jos Lankveld, penningmeester
prof. dr Bas van Bavel
dr ir. Marian Bos-Boers
dr Ton Duffhues
prof. dr Theo Spek

De kascommissie bestaat uit de leden

Toon Jansen
Anton Zeven